

især folketetinget, hvori forslagernes ordning vedrørende afholdelse af ubevilgede udgifter blev forsvaret. Resumé og uddrag af disse indlæg findes i nævnte betænkning, side 28 f.;

(b) anklagerens argumentation i den første og tredje rigsretssag, der begge angik afholdelse af ubevilgede udgifter, nemlig sagen mod ministeriet A. S. Ørsted (1855-56) og sagen mod Hall og Worsaae (1877), se herom nævnte betænkning side 18 og side 21; og

(c) litteraturen hos *Carl Georg Holck*, Den danske Statsforfatningsret, 2. del (1869) side 136 f., især side 149.

7. Den opfattelse, der blev gjort gældende fra *regeringens* og *landstingets* side, gik ud på, at grundlovsbestemmelsen om afholdelse af ubevilgede udgifter ikke kan fastholdes efter sin ordlyd, men i kraft af den praktiske nødvendigheds lov må fortolkes indskrænkende. I et vist omfang må det være lovligt for ministrene at afholde udgifter uden hjemmel. Denne friheds område blev defineret i noget varierende udtryk. Det afgørende synspunkt var, at afholdelse af en uhjemlet udgift var lovlig, dersom ministeren havde føje til at regne med rigsdagens efterfølgende godkendelse, fordi afholdelsen havde været *nødvendig for statshusholdningens forsvarlige førelse*. Lovligheden af ministerens handlemåde kommer herefter til at afhænge af et skøn over udgiftens nødvendighed. Kommer spørgsmålet op for rigsretten, må denne selvstændigt skønne over, om ministeren har overskredet grænsen for sin dispositioners beføjelse.

8. Den under punkt 7 refererede opfattelse har fundet udtryk i

(a) den argumentation fra konservativ side, hvormed de forskellige forslag til lov om ministres ansvarlighed blev mødt på rigsdagen, og som førte til, at de alle strandede på landstingets modstand;

(b) forsvarets argumentation i den første og den tredje rigsretssag og i selve dommen i den sidstnævnte af disse, se herom nævnte betænkning side 18 og side 21.

Den tredje rigsretssag var sagen mod Hall og Worsaae i 1877. Den angik afholdelse af ubevilgede udgifter i forbindelse med opførelse af det kongelige teaters ny bygning,

delvis til anskaffelse af inventar. I dommen, der blev afsagt den 4. oktober 1877, er den afgørende betragtning sålydende:

„Det er imidlertid hverken paa den blotte Overskridelse eller paa selve Overskridelsens Beskaffenhed, at forhenværende Minister Halls Ansvar væsentligt søges begrundet, hvorimod det fornemmelig lægges ham til Last, at han ved ikke betimelig at henvende sig til Rigsdagen i Anledning af de alt indtraadte og yderligere forestaaende Overskridelser skal forsætlig have tilsidesat Bevillingsmagtens Myndighed. Med Hensyn hertil bemærkes, at der, efterhaanden som Forslagene til Afgivelser fra Byggeplanen fremkom, ofte strax maatte tages Beslutning derom, for at Byggearbejdet ikke skulde forsinkes, og at det overhovedet ikke tør antages, at Ministeren har været i Stand til i betimelig Tid at fremlægge tilstrækkelig bestemte og motiverede Forslag til Bevilling paa fremtidige Overskridelser. Da Ministeren derhos maatte gaa ud fra, at den paabegyndte Theaterbygning — til hvis Opførelse der ogsaa andetsteds fra ydedes væsentlige Bidrag — skjøndt saadant viste sig ikke at kunne ske for den oprindelig bestemte Sum, dog ligefuldt skulde fuldføres paa en fyldestgjørende Maade, og saa vidt muligt til den i Loven fastsatte Tid, og han saaledes har været beføiet til at forudsætte, at Efterbevilling i sin Tid ikke vilde blive ham negtet, findes Ministerens Undladelse af, navnlig medens Rigsdagen var samlet fra 4de December 1873 til 31te Marts 1874, at erhverve Tillægsbevilling paa de omhandlede tilbagestående Udgifter, inden de afholdtes, ikke at kunne paadrage ham Ansvar, ligesom et saadant heller ikke kan flyde af, at der ikke tidligere, end sket, søgtes Efterbevilling paa de allerede afholdte Udgifter.“; og

(c) litteraturen, se

C. Goos og Henrik Hansen, Grundtræk af den danske Statsforfatningsret (1890), side 218 f.;

H. Matzen, Den danske Statsforfatningsret, 3. del (4. udg. 1909), side 79 f.; og omend mindre klart og uforbeholdent

Knud Berlin, Den danske Statsforfatningsret, 2. del (2. udg. 1939), side 136 f.

Disse forfatteres anskuelser er refereret i nævnte betænkning side 48.